

Sancar Yerinde

YANKI

KAYAK

spor mu?

eğlence mi?

ULUDAĞ'DA NELER OLUYOR?

Memurların çilesi

HAFTALIK HABER DERGİSİ - SAYI 310 - 21-27 ŞUBAT 1977 - 350 KURUŞ

Memurların çilesi bitmiyor

İÇ OLAYLAR

MEMURLAR

2920 lira al 15 milyara imza at

"—Tüm yan ödemeler dahil, ayda 2920 lira alıyorum. Şube müdürü olduğum için 8. dereceden en yüksek maaş alan memurlar arasındayım. Karım da bir bankada 13 yıldır çalışıyor ve ayda eline 3400 lira geçiyor. 1300 liraya Sıhhiye'de kalorifersiz bir evde oturuyoruz. Kış aylarında ayda ortalama 500 lira yakıtta gidiyor. Elektrik su havagazı da ayda ortalama 175 lira. Biri 4 yaşında, birisi de 6 aylık olan çocuklarımıza bakması için bir kadına ayda 1000 lira ödüyoruz. Günde iki ekmeğe alıyoruz. 12 lira da yol parası. Çocukların süt parası günde 13,5 lira tutuyor. Geçtiğimiz yıl taksitle bir elbise aldım. Gömleklerimi ise karım dikiyor. Bütün bunlara ilave edecek bir nokta daha var: Görevim nedeni ile, yılda 15 milyar liralık hazine transferine imza atıyorum."

Durumunu büyük bir açık yüreklilikle Yankı muhabinine anlatan kişi, Maliye Bakanlığı Hazine Genel Müdürlüğü Şube Müdürlerinden Erdoğan Gerçek idi.

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda memur maaşları genel yaşam düzeyine göre oldukça yeterliydi. 1929 yılında evli iki çocuklu bir memurun eline geçen en düşük net maaş, 40 lirayı buluyordu. Aynı durumdaki bir memur için en yüksek net maaş ise 600 liraydı.

Aradan elli yıla yakın bir süre geçtikten sonra, 1975 yılına gelindiğinde en düşük net maaş 25 katı kadar artarak 1.053 lira 50 kuruşa kadar ulaştı.

Oysa en yüksek maaştaki net artış ancak 7,5 katı kadardı. Genel fiyat endeksleri, bu süre içinde yaşamın % 457 katı pahalılandığını gösteriyordu.

Türkiye'de halen genel bütçeye bağlı kuruluşlarda 702.579 katma bütçeli kuruluşlarda 67.955 kamu iktisadi teşekküllerinde 230.310 belediyelerde 54.135 ve il özel idarelerinde de 6.385 memur var. Toplam 1 milyon 61 bin 364'ü bulan memurların yaklaşık 700 bini, alttaki 8 derecede toplanmış durumda.

Bu görünümün altında bazı başka önemli eşitsizlikler de yatıyor. Devlet memurları yasasının uygulanmasında, kamu kesiminde çalışanlar arasında üç tür memur tipi ortaya çıktı. Bir yanda, genel bütçeden maaş aldıkları halde yüksek yan ödemesi olanlar var. Katsayı 9 iken 9000 lira tutan bürüt en yüksek maaş, yan ödemelerle bürüt 30.000 liraya kadar çıkabiliyor. Bu kesimin başında yer alanlar, generaller, fakülte dekanları ve genel müdürler. Daha sonra da yargıçlar ve teknik elemanlar geliyor.

İkinci grupta kamu iktisadi kuruluşlarından maaş alanlar var. Bunlar yılda iki maaş tutarında ikramiye alıyorlar. Hatta AP—MSP çekişmesi sonucunda, bu kuruluşların bazılarında ikramiye sayısı yılda dörde çıktı. Bunlarda MEYAK kesintileri de olmadığı için genel bütçeden maaş alanlara oranla ayda ellerine üçte bir kadar daha fazla gelir geçmesi söz konusu.

Yan ödeme ve diğer gelirleri olma-

yan diğer memurlar ise, göstergelerdeki maaşlarının dışında bürüt 300 lira bir ödenekle yetinmek durumundalar.

Bugünkü devlet personel rejimi ile ilgili ilk "Reform" çalışmaları 1962 yılında İnönü'nün başbakanlığı sırasında başladı. Ana amaç memur maaşlarının fiyat artışlarına ayak uydurabilmesini sağlamak idi. Bunu sağlamak için de bir katsayı ve gösterge sistemi getirildi. 1965 Temmuzunda çıkan 657 sayılı yasa, katsayının her yıl bütçe ile birlikte düzenlenmesini öngörüyordu.

Yasa ancak beş yıl sonra ve kısmen yürürlüğe girebildi. 1970 mali yılından itibaren mali hükümler ve personelin devlete karşı sorumluluğunu öngören maddeler işlemeye başladı. Kamu personeline yeni haklar getiren hükümler, ilerde yönetmelikler çıkınca yürürlüğe konmak üzere ertelendi. Aynı yasa gereği çıkarılması öngörülen özel personel yasaları ise sadece askeri personel ve üniversite personeli ile ilgili olarak çıkarıldı. Yargı organları ile ilgili olanı ile Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası, Devlet Opera ve Balesi, Devlet Tiyatrosu, Şehir ve Belediye Tiyatroları, Spor—Toto teşkilatı vb. kuruluşlarla ilgili olanları ise şimdilik unutuldu. Aslında kamu iktisadi kuruluşlarında çalışanlar için de ayrı bir yasanın hazırlanması gerekmektedir.

657 sayılı yasanın öngördüğü MEYAK (Memur Yardımlaşma Kurumu) yasası da bugüne dek çıkarılmadı. Oysa her memurun aylığından kesilen % 5'ler Merkez Bankası'ndaki bir hesaba yatırılmaya devam ediyor. İlgililerin bilgi vermektan kaçındığı, fakat kaba hesaplarla 6 milyar bulduğu tahmin edilen bu miktar, kamu kesimindeki finansman açığının kapatılması için kullanılıyor. Özel yasa çıkarılmadığı için memurlardan MEYAK kesintisi almayan kuruluşların başında Sayıştay var. Ankara Belediyesi ve diğer bazı belediyeler de kesintileri Merkez Bankası'na yatırmayıp kendi finansmanlarında kullanmaktalar.

YALANLAMA

Derginizin 307.sayısında 4 ncü sayfa iç olaylar sütununda seçimlere hazırlık başlıklı yazıda benim (Bu toplantıye kadar partidan ünudum azalmıştı, Şimdi ise geleceğe güvenle bakıyorum) yolunda demeç verdiğim yazılmış isede böyle bir demeç vermedim, yalanlarım, 2.2.1977 Mehmet GEBELOĞLU C.H.P Bitlis İl Başkanı (İmza)

Hıçerimez, Tezgör, Özdemir, Gazioğlu, Göker Sönmez tartıştılar

Tüm Personel Kom Genel Başkanı Sakıp Hıçerimez, Tüm Kamu Personeli Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜM-DER) Başkanı Erhan Tezgör, Sayıştay Denetçileri Derneği Başkanı Musa Özdemir, Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER) Başkanı Gültekin Gazioğlu, Tüm Teknik Elemanlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜTED) Başkanı Aykut Göker ve Ülkücü Öğretim Üyeleri ve Öğretmenler Derneği (Ülkü-Bir) adına Fevzi Sönmez, YANKI'nın sorularını cevaplandırdılar.

YANKI—Yürürlükteki yasalar memur sorunlarına çözüm getirecek nitelikte mi?

ÖZDEMİR—Bugüne dek, 657 sayılı yasa dahil, çıkan tüm personel yasaları sorunları çözümlenmek amacıyla

Musa Özdemir

yürürlüğe konmuş, ancak bu amaç muhtattan öteye geçmemiştir. Memurların ekonomik, demokratik ve politik haklarının belirlenmesinde memurun söz ve karar hakkı yoktur. Mevzuat devletin tek yanlı tasarruf hakkı kullanılarak düzenlenmektedir.

Y—Öğretmenlerin temel sorunları nelerdir?

GAZIOĞLU—Çalışma ve yaşama koşulları diğer memurlardan farklıdır. Öğretmenler mesleklerini icra ederlerken önemli ölçüde fizik güç harcarlar, mesailerini diğer memurların olduğu gibi mesai bitince bitmez, öğretmenlerin pekçoğu herçesit güvenceden yoksun köylerde görevlidirler.

Y—Memurların örgütlenme gereğinin ortaya çıkış nedeni?

TEZGÖR—Emekçi sınıf ve tabakaların, ekonomik-demokratik talepleri doğrultusunda egemen sınıflara karşı örgütlü bir mücadele içinde bulunması, gerek ulusal, gerekse uluslar-

Erhan Tezgör

arası yasa ve anlaşmalarla ta nınmış bir hak olmaktan da önce, toplumun sınıflara bölünmesiyle ortaya çıkan doğal bir haktr. Örgütlü mücadelenin gereği ve önemi, emekçilerin binlerce yıllık deneyimlerinin, kanlarını, canlarını yitirmenin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

Y—Üyelerinize ne tür hizmetler götürüyorsunuz?

HİÇERİMEZ—Üyelerimize yapılan baskıların giderilebilmesi için yasal yollara başvuruyor, yeni yasa teklif ve tasarıların meclislere sunulmasına yardımcı oluyor, bunların görüşülmesini izliyoruz.

Y—Memur sorunlarının ortaya çıkışının temel nedenleri nelerdir?

ÖZDEMİR—Ekonomik hakların genel çerçeveleri yasama organlarında çizilmekte, uygulaması, yürütmeye bırakılmaktadır. Memur, ekonomik yönden siyasal iktidarların insafına terk edilmektedir. Siyasal iktidarların keyfine terk edilme, atama, terfi görevden uzaklaştırma gibi demokratik haklarda da kendini göstermektedir. Antidemokratik disiplin hükümlerine yargı organları kararlarının uygulanmayışına, memurların seyirci kalışı bunun somut örneğidir.

Y—Memurların bugünkü geçim koşulları hakkında görüşleriniz?

TEZGÖR—Memurlar, artan hayat pahalılığı karşısında, aldığı ücret itibarıyla vasıfsız işçiden sonra en düşük gelire sahip olan kesimdir. Memurlar bir ayın en az 15 günü nereden borç para bulup karnını doyurabileceğini düşünmektedir. Mahrumiyet yeri ödeneği, giyecek, yiyecek, yakacak yardımları, yasa gereği olmasına karşın, yasalar çiğnenerek yapılmamaktadır.

Y—Öğretmenlerin geçim koşulları hakkında bilgi verir misiniz?

GAZIOĞLU—Öğretmenlerin aldıkları ücret, yaptıkları görevin ve yükledikleri sorumluluğun karşılığı değildir. Öğretmen ücreti 1500—2000 lira arasındadır. Pekçok görev, yasal olmasına karşın öğretmenlerimize "Angarya" olarak yaptırılmaktadır.

Y—Ücretlerin düşüklüğü, bütçe olanaklarının sınırlı olmasına bağlanabilir mi?

GAZIOĞLU—Bütçe olanaklarıyla ilgisi yoktur. Düşük maaşın nedeni, öğretmenlerin emeklerine devletin tek taraflı olarak fiyat biçmesidir. Emeklerinin pazarlığını yapabilmeleri için öğretmenlerin grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklarının olması şarttır.

Y—Memurların kendi içlerindeki maaş farklılıkları hakkında ne düşünüyorsunuz?

HİÇERİMEZ—Kamu görevlilerinin aylıklarını saptayan gösterge tablosu, taban gösterge birimi ile tavan gösterge birimi arasındaki farklılık nedeniyle sosyal patlama yaratacak kadar açıktır. 23 Derecelik bir gösterge tablosu, ner katsayı artışında tabandaki kamu göreviyle tavadaki arasında parasal değerlendirme uçurumunu açmaktadır. Gösterge tablosu da, tavana çıktıkça artan basamak farkları da diğer bir adaletsizliktir. Gösterge tablosunun tabanı ile tavanı arasındaki fark 7 basamaklı olmalıdır.

Y—Katsayı hakkındaki görüşleriniz?

HİÇERİMEZ—Katsayı, heryıl bütçe yasasıyla hayat pahalılığı ile orantılı bir biçimde artırılarak saptanmamaktadır. 1977 yılında katsayının 22 olması gerekir. Bu istek değil, ger-

Gültekin Gazioğlu

Maliye Bakanlığı: Kapıdan memurlara ne çıkacak?

çekleri ortaya koymaktadır.

Y—Teknik elemanlar açısından kamu sektörü ile özel sektördeki ücretleri karşılaştırır mısınız?

GÖKER—Kamu kesiminde çalışan teknik elemanlar kendi ücret ve çalışma koşullarının tayininde söz sahibi değildir. Yan ödemeler gibi, verilmesi idarenin tercihine bağlı ödeneklerle teknik elemanlar arasında ayrıcalık yaratılmaktadır. Kamu kesimindeki ücret politikası, özel kesimde çalışan teknik elemanların aldıkları ücret-

Fevzi Sönmez

leri olumsuz yönde etkilemektedir.

Y—İki kesim arasındaki ücret farklılığı, yetişmiş personelin özel sektöre geçmesine yol açıyor mu?

GÖKER—Özel kesim, teknik eleman açığı ile karşılaştığı zaman, kamu kesimine göre ücretlerde nisbi bir fazlalık yapmakta ve bu şekilde gereksinimini kamu kesiminden aldığı teknik elemanlarla gidermektedir.

Y—Yan ödemeler çalışanlar üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır?

HİÇERİMEZ—Yan ödeme karar-nameleri ve buna ilişkin yasa maddesi parlamentoya sunulmuş açısından saptırılmış olduğu için, bugün bir sosyal cinayet görünümü vermektedir. Yan ödeme uygulaması kamu görevlilerinin kişilik ve onurunu törpüler bir sistemdir.

Y—Yeni kadrolara yapılan atamalar ve yeni memur alımlarında siyasal tercihlerin esas alındığı görüşü hakkındaki düşünceleriniz?

HİÇERİMEZ—Son yıllarda, Türkiye'de üst görevlere atamalar genellikle personel yasasının asansör maddesi dediğimiz 68. maddesi aracılığıyla veya tepeden atamalarla olmaktadır. Bunun yanında değişik siyasal kuruluşlar, militanlarını, kamu yaşamımıza kartla, amirle atayarak,

görevlerini halka hizmet anlayışıyla sürdüren karışık görevlisini huzursuz etmekte, pasifize etmekte, bu nedenle kamu hizmetleri gereğince yürütülememektedir.

Y—Öğretmenlere baskı yapılıyor mu?

SÖNMEZ—Biz Ülkü—Bir olarak, milli eğitimin ruhuna uygun faaliyet yapan, nesillerimize birlik beraberlik ülküsü veren vatan ve milletini seven hiçbir öğretmenin mağdur edilmesini istemeyiz. Tetkik edilecek olursa bu tip öğretmenlerin mağdur edilmedikleri görülür.

Y—Öğretmenlere yapılan baskılar hakkında bilgi verir misiniz?

GAZİOĞLU—MC iktidarı kurulduğundan bu yana, 8 üyemiz faili meçhul cinayetlerle öldürüldü. Yüzlercesi yaralandı. Yüzlercesi sorgusuz sualsiz sürüldü. Kıyım uğrayan öğretmenlerin sayısı 6 binin üzerindedir. Meslekten ihraç edilip, açığa alınan üyelerimizin sayısı 200'ün üzerindedir. Yöneticilik görevinden alınan üyelerimiz ise binin üzerindedir.

Y—Üyelerinize baskı yapılıyor mu?

HİÇERİMEZ—Türkiye'de çağ dışı, özgürlükçü demokrasiye inanmamış, bireylerin örgütlenmesinden kuşku duyan siyasal kuruluşlar ile bu kuruluşlara yakın yöneticilerin memurlar üzerinde zaman zaman ileri derecede baskıları vardır.

Y—Memurlara yapılan baskılar örgütlenmeyi engelliyor mu?

TEZGÖR—Yapılan baskılara karşın, öğretmenler, teknik elemanlar ve memurlar, genelde verilen bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine daha yoğun biçimde katılmaktadır. Tandoğan alanında silahlı saldırıya rağmen, 100 bin ilerciler demokratta en ufak bir dağılma olmaması korkusuzluğun,

Aykut Göker

kararlılığın somut göstergesidir. Örgütlü mücadelenin mutlaka başarıya ulaşacağına inancımız tamdır.

Y—Memurların temel sorunlarının çözümü için önerileriniz?

HİÇERİMEZ—Sorunların çözüm yolu, anayasanın hiçbir kişiye, aileye, zümreye ve sınıfa imtiyaz tanımaz ilkesinin ışığı altında siyasal özgürlüklerinin, grev ve toplu sözleşme haklarını da içeren sendikal özgürlüklerin en kısa süre içinde tanınmasıdır.

Y—Memurların siyasal konulardaki durumuna ilişkin görüşleriniz?

ÖZDEMİR—Gönlünde ve kafasında siyasal tercihlerini yapan, okur yazar, 800 bin kişinin siyasal partilere giremeyeşi, seçme ve seçilme hakkını 4 yılda bir kullanışı, bir baskı aracı olamayışı onları haklı olarak tedirgin etmektedir. Memurun sorunu ülkenin

ve kendi yazgısının çizilmesine ortak olduğu oranda çözümlenir. Bunun kısa dönemde biricik yolu grev ve toplu sözleşme ile donatılmış sendikal hakta yatmaktadır.

Y—Kamu kesiminde çalışan teknik elemanların çalışma sisteminin düzenlenmesi konusunda önerileriniz?

GÖKER—Kamu kesiminde çalışanlar için, grevli toplu sözleşmeli sendikalaşma hakkını talep ediyoruz. Tüm yaşam koşullarını tayininde söz hakkına sahip olmalarını istiyoruz.

Y—Öğretmenlerin sorunlarının çözümü için önerileriniz?

GAZİOĞLU—Emeklerinin pazarlığını yapabilmeleri için öğretmenlerin grevli toplu sözleşmeli sendika hakkının olması şarttır. Bu hakka kavuşmak için örgütlenmeyi ve mücadeleyi kararlı bir şekilde sürdürmeyi kaçınılmaz sayarız.

Y—Öğretmenlerin geçim koşullarının düzeltilmesi için önerileriniz?

SÖNMEZ—Öğretmenin maddi imkanlarını, geçici olarak ücret artırma, yan ödeme, katsayı artırma gibi tedbirlerle düzeltileceği kanaatinde değiliz. Bu husustaki köklü tedbirleri

MEMUR MAAŞLARINDAKİ GELİŞİM (EVLİ İKİ ÇOCUKLU—TL)

YILLAR	EN DÜŞÜK NET MAAŞ	EN YÜKSEK NET MAAŞ
1929	40	600
1939	34	422.44
1942	56	482
1945	80	550
1947	123	651
1953	165	870
1954	186	1.010
1959	275	1.565
1960	279	1.477
1961	296	1.681
1970	424.30	3.795.75
1974	779.70	4.215.25
1975	1.053.50	4.638.75

üç grupta toplayabiliriz: Öğretmen Okulları Kanununun çıkarılması, Öğretmen Personel Kanunu'nun çıkarılması, Öğretmen Yardımlaşma Kurumu kanununun çıkarılması.

Y—Ankara Valisi'nin Derneğinizi kapatmasına ilişkin görüşleriniz?

GÖKER—Ankara Valisi'nin TÖB—DER, TUM—DER ve TÜTED'i faaliyetten alakoyması haklı mücadelemizi engellemeye yönelik bir girişimdir. Bu girişim dahi, teknik elemanların, öğretmenlerin, memurların mücadelesini önleyemeyecektir.

KORUTURK

Hukukçuların önerileri

Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili Şevket Müftügil, Yargıtay Başkanı Cevdet Menteş, Danıştay Başkanı İsmail Hakkı Ülgen, Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı Ahmet Boyacıoğlu, Yüksek Seçim Kurulu Başkanı Orhan Aydın, Yüksek Hakimler Kurulu Başkanı Mazhar Budak, Askeri Yargıtay Başkanı Tuğg. Sabri Kirişoğlu, Yüksek Askeri İdare Mahkemesi Başkanı Tümğ. İsmet Küçüktüzün, Cumhuriyet Başsavcısı Kazım Akdoğan, Danıştay Baş Kanun Sözcüsü Ali Rıza Alpaslan, Askeri Yargıtay Başsavcısı Albay Nahit Saçlıoğlu, Yüksek Askeri İdare Mahkemesi Başkan sözcüsü Albay Semahattin Devrim, Türkiye Barolar Birliği Başkanı Faruk Erem, Cumhurbaşkanı Korutürk'ün fikir aldığı hukukçulardır. Çankaya Köşkünün davetine kendi adlarına katıldıklarını, temsil ettikleri kurumların genel görüşlerini ifade etmediklerini titizlikle belirten bu hukukçuların ortak görüşleri vardı. Her biri 15'er dakikalık konuşmalarda, iç durumu özetleyen Korutürk'e ne düşündüklerini belirtirken önceden hesapsız ve temassız iken akıl yolunda diğer hukukçularla birleştiklerini görüyorlardı.

Adli zabıta kurulmalıydı. Böylece siyasal organın dışında bir polis örgütünün şikayet edilen şiddet olaylarındaki etkenliği hemen ortaya çıkacaktı. Anayasa Mahkemesi Başkanı Kani Vrana bu görüşlerini Korutürk'e zaten daha önceki resmî kabulde açıkça ifade etmişti. Şimdi aynı şeyi Müftügil tekrarlarlarken Akdoğan ve Menteş açıkça paylaşıyorlardı. Müftügil'in ifadesiyle Cumhurbaşkanı'nın aslında kullanmak istediği takdirde çok etken olabilecek yetkilere sahip olduğu ortaya kondu. Yürütmenin kendisine yargıyı rakip gibi gördüğünden şikayet edildi. Yürütmenin faaliyetlerinin yargı kontrolünden kurtulması mı isteniyordu? Milli Hakimiyet ilkesinin böylece zedelediğini ileri sürmenin anlamı neydi? Demirel'in İstanbul Aydınlar Ocağında yaptığı konuşmada yargıdan şikayeti hassasiyet uyandırmıştı.

Erken seçimin tek çıkış yolu olarak görüldüğü de Yüksek Hukukçuların konuşmalarında ortak nokta olarak ortaya çıktı. Bu hükümetin işbaşında kalması halinde güvenlik içinde bir seçim yapılabileceğinden Cumhuriyet Başsavcısı Kazım Akdoğan şüpheliydi. MHP ve MSP'li hükümetin görüntüsü bile endişe veriyordu. AP—CHP anlaşmadan bir seçim hükümeti güvenle kurulamaz, ülke arzulanan sükunet içinde seçimlere gidemezdi. Bir tarafsız başkanlığında AP—CHP Hükümetine gidilmeli ve seçimler yapılmalıydı. Akdoğan 1940'larda girdiği mesleğinin çeşitli kademelelerinden başarıyla geçmiş bir açık sözlü kişiydi. İki ay kadar önce İçişleri Bakanı'na ağır ifadelerle dolu bir mektup yazarak MHP'nin yurt dışı faaliyetlerinin kendilerine gerektiği gibi aksettirilmemesinden şikayet etmişti. Siyasal konulardaki görüşleri, diğer hukukçu arkadaşlarıyla da paylaşıyor ve ortak görüş halini alıyordu.